

obsah

slovo úvodem	7
1 S KÝM MÁ FRANCIE NEJDELSÍ HRANICI? (Francouzská Guayana)	11
• dva turistické magnety dnešního Kourou • trochu o zemi • jak jsem se tam nedostal	
2 ZEMĚ VYMĚNĚNÁ ZA NEW YORK (Surinam)	19
• první dojmy • země se představuje • i Surinam má svou starou a novější historii • od krvavé diktatury k demokracii • Parbo • předání pověřovacích listin • napříč zemí podél pobřeží • jak dopadlo jedno znárodnění • prales • do přírodní rezervace na hoře zlatokopa Browna	
3 „OBOJÍ JSOU MARXISTÉ, ALE INDŮ JE TU VÍC“ (Guyana) . . .	69
• země po Angličanech • legendy guyanských indiánů • z dějin země • Guyana a my • město krále Jiřího • pobřeží • proti proudu Essequiba • za tajemstvím El Dorada • průzkum na nerosty • do nitra džungle • k vodopádům číslo „2“ Jižní Ameriky • územní spor	
4 PRALES A STOLOVÉ HORY JSOU AŽ ZA ORINOKEM (Venezuelská Guayana)	185
• po stopách českých cestovatelů • přes Orinoko do státu Bolívar • města Osvoboditele, dona Diega Ordaze a svatého Felixe • Velká savana • vrchol Guayanského štítu • k (pořád ještě) Angelovu vodopádu • tajemný život v křemitých jeskyních • za Ye'kuany po řece Caura • horní Orinokii tady nazývají Amazonií • orinocká delta	
použitá a doporučená literatura	289

slovo úvodem

Kolik je vlastně Guayan? My dříve narození odpovíme hned a bez rozmýšlení, že tři. Přece britská, holandská a francouzská. Tři nepatrné zemičky (jak se alespoň jeví na přehledné mapě celého světadílu), v nichž se na rozdíl od zbytku Jižní Ameriky nemluví ani španělsky, ani portugalsky. Na ty tři země obvykle zapomeneme, máme-li vyjmenovat státy Jižní Ameriky. Nesměřují tam ani výlety cestovních kancelářů a individuální turisty z naší země v nich lze za celý rok spočítat na prstech. Je to pro nás nepříliš známý, odlehlý a nejméně navštěvovaný kout celé Jižní Ameriky.

Mezitím se britská i nizozemská část Guayany osamostatnily a francouzská se stala integrálním zámořským departementem své mateřské země a tím i přímou součástí Evropské unie. A to nikoliv bezvýznamnou: jediné odsud vypouští celé Evropské společenství rakety svých vesmírných programů. A namísto „Guayana“ se stále častěji píše jen „Guyana“, protože se tak jmenuje větší z obou dnes samostatných republik, ta po Angličanech*.

To byly tedy tři Guayany politické. Skutečná Guayana je ovšem podstatně větší, nazvěme si ji třeba „Guayana geologická“. Jde o onu část jihoamerického kontinentu, jejíž podloží tvoří prastaré prahorní až starohorní horniny Guayanského štítu. A tak si najednou uvědomíme, že její daleko největší část přesahuje až do sousední Venezuely. Tvoří přesně polovinu této beztoho už obrovské země, jejíž plocha zabírá téměř milion čtverečních kilometrů. Je to ona část Venezuely, která se nachází všude za Orinokem, a jelikož se Orinoko před svým ústím do moře rozvětkuje ve vějíř mohutných i tenkých ramen, musíme sem započítat i celou jeho deltu. Z administrativně-správního pohledu dnešní Venezuely sem náleží celá území států Delta Amacuro, Bolívar a Amazonas. V případě posledně jmenovaných jde též o dva nejjihnější, největší a současně i nejméně zabydlené ze všech třiaadvaceti spolkových států, z nichž se Venezuela skládá. I největší město této části země bylo v moderní době překřtěno na Ciudad Guayana.

Guayanská vysočina či plošina ale pokračuje ještě dál, za brazilské hranice, takže tu máme další, vlastně už pátou část Guayany. Nesmíme

---

* V této knize budeme používat výraz „Guayana“ všude tam, kde půjde o pojem obecný, geologický, historický či o název její francouzské nebo venezuelské části, protože takto se ve francouzštině i španělštině oficiálně píše, zatímco angličtina používá výraz „Guyana“, který tu proto zůstane vyhrazen pro stát vzniklý po bývalé britské kolonii.

ovšem zapomenout ani na část kolumbijskou, neboť stejné horniny musí někde v hloubce nutně pokračovat dál k západu, až někde tam, kde se přes ně později vyvrásnily horské masy And. Jižním směrem prostupují nehlubokým pralesním podložím až po linii veletoku Amazonky. O amazonském pralesi toho ale bylo i u nás napsáno už skutečně hodně, a tak se popis této části Guayany do naší knížky nedostane.

Jde o jeden z nejméně přístupných a také nejméně navštěvovaných koutů naší planety. Nekonečný deštný tropický prales, který vybuchel nad člověku nepřátelskou dusnou bažinou plnou komárů, je největším souborem lesů na celé zeměkouli, o jehož ohrožení s možnými fatálními důsledky pro všechny život se píše v dalších a dalších knihách a časopiseckých článcích a jedná na mezinárodních odborných i politických fórech a konferencích. Ještě dnes skýtá dostatek prostoru a dobrodružství k opovázlivým, avšak pořád ještě opatrným a nikoliv dostatečným průnikům badatelů do svého nitra, i k delším objevitelským prvocestám ryze současných expedic, objevujících nové řeky a jejich bifurkace, tajemné propasti a jeskyně, nevidané, a tudíž ještě nepopsané druhy rostlin a živočichů, a dokonce i dosud neznámé kmeny původních obyvatel. Nás přitom může těšit, že se na těch výzkumech podílejí i naši badatelé.

Izolované stolové hory tepuye se svými absolutně svislými stěnami, z nichž spadají z kilometrových výšek největší vodopády tohoto světa, ještě pořád poskytují živnou půdu pověstem o možném přežívání živých tvorů z dávnověku včetně dinosaurů a ptakoještěřích příšer, zatímco každá z nich je ve skutečnosti jedinečným ekosystémem s nepředstavitelnou varietou rostlinných i živočišných endemitů, kteří už nežijí ani na nejbližší sousední hoře, natož pak jinde na Zemi. Největší jeskynní systémy našeho světa – vyloužené namísto z vápenců naprosto nečekaně v čistých křemitých pískovcích – ukrývají jakýsi záhadný a dosud ne zcela prozkoumaný „anorganický život“, založený na podivné látkové výměně na bázi kyseliny křemičité a pocházející asi odněkud z vesmíru, nejspíš z Marsu, jak se začínají domnívat i odborníci z americké NASA.

Když jsem byl počátkem roku 2005 jmenován velvyslancem ve Venezuele, dostala se mi do diplomatického vínku i řada ostrovních státeků Malých a většiny Velkých Antil, a také obě samostatné Guayany. Vedle předání pověřovacích listin jejím prezidentům mě čekala jednání s premiéry, ministry, politiky a dalšími veřejnými činiteli, příprava a otvírání honorárních konzulárních úřadů naší republiky, studium nejrůznější literatury i sledování a zpracovávání aktuálního zpravodajství z dění v této nám dosud nepřiliš známé části Jižní Ameriky. Byly přede mnou cesty především do hlavních měst těchto zemí, ale příležitostně i ven, do bližších a někdy i vzdálenějších pralesních oblastí. A když má diplomatická mise

nakonec skončila, vypravil jsem se do Guayany znovu, tentokrát už zase jako geolog s kladívkem, jak bývalo mým chlebem dávno předtím.

Ze všech těch cest, poznatků a přístupných pramenů jsem čerpal materiál k této knížce. Pokud mi sahá paměť, z této zapomenuté části Jižní Ameriky mnoho knih z českého pera, a dokonce ani těch přeložených, nevyšlo – samozřejmě s výjimkou venezuelské části Guayany, jež zase naopak patří v současné době k nejnavštěvovanějším částem světa pro naše přírodovědné i dobrodružné moderní cestovatele.

Josef Ladislav Erben navštívil při své cestě do porůčí Orinoka i tehdejší Britskou a Holandskou Guyanu. Jeho cestopis vyšel v roce 1939. V roce 1970 se u nás objevil překlad vynikající knihy Johna Walshe a Roberta Gannona „Času je málo a voda stoupá“ o záchraně živočichů ze zátopové oblasti přehrady Affobakka v Surinamu. Do češtiny bylo také už před válkou přeloženo dobrodružné líčení amerického lovce orchidejí, motýlů, zlata, diamantů a dalších přírodnin La Varreho. Později se mi ještě dostal do rukou karibský cestopis Edvarda Valenty z roku 1958 – ten se ovšem pouze dotkl hlavních měst Guyany a Surinamu. Za upozornění na obě posledně jmenované knihy vděčím svým přátelům i tomu, že se kolegové-geologové zajímají o mnohem větší porci vědění než jen o kamení. Vnitrozemí tří klasických Guayan tedy nadále zůstává pro českého čtenáře spíš velkou neznámou. Rád mu proto předkládám tuto knížku.